

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי
הפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות

שם ביה"ס/המוסד: רמז בני ברק
שם התכנית הייחודית: קרימינולוגיה
תחום הדעת: מדעי החברה
מספר יחידות הלימוד: 2
סמל מוסד: 540377

ז

תכנ

תכנית לימודים ייחודית בקרימינולוגיה ובפנולוגיה בתיכון עירוני כללי "רמז", בני

ברק (2 יח"ל)

1. רציונל התוכנית

פיתוח תכנית לימודים בלימודי קרימינולוגיה ופנולוגיה מושתת על הצורך בטיפוח עמדות חיוביות בקרב תלמידי בית-הספר כלפי מערכת אכיפת החוק. בנוסף, הצורך ביצירת יחסי גומלין חיוביים בין תלמידי בית-הספר, השייכים לקהילה שחלק ניכר מתושביה הם בעלי מאפיינים עבריינים, לבין מערכת אכיפת החוק, הביא לפיתוח תכנית הלימודים הנוכחית. התכנית המוצעת הינה תכנית ייחודית המותאמת לתיכון עירוני כללי "רמז" בלבד, בשל הצרכים של התלמידים, צרכי החברה ואזור מגוריהם.

מבנה הדעת של המקצוע הבית-ספרי "קרימינולוגיה ולימודי פנולוגיה" מושתת על מושגי יסוד במדעי החברה ובמיוחד בסוציולוגיה, מותאם לצורכי הלומדים בבית הספר בשכונת מצוקה השייכת לפרויקט "שיקום שכונות", וכן נמצא בהלימה עם האידיאולוגיה החינוכית של צוות בית-הספר, ההנהלה והמורים. ליתר פירוט, נקודות ההשקה בין הצירוף של קרימינולוגיה וסוציולוגיה מתבטא בכך שבאמצעותו מושם דגש על התחומים הבאים: הגנה חברתית- חיפוש דרכים למניעת פשיעה ועקירתה, בניסיון לאזן בין זכויות הפרט לבין זכויות החברה; סוציולוגיה של המפשט הפלילי- יחסי גומלין שבין החוק לבין החברה ובדיקת יעילות וכדאיות של שימוש במפשט הפלילי כפתרון לבעיות חברתיות; ניתוח סוציולוגי של המוסדות לפיתוח חברתי- המשטרה, הפרקליטות, בתי-המשפט, בתי-הסוהר ושירותים לשיקום העבריין.

הנושאים הייחודיים בתכנית המוצעת העונים על צרכי המקצוע הן בתחום הקרימינולוגיה והן התחום לימודי הפנולוגיה. ישנם שינויים מהתכנית המקורית בלימודי הקרימינולוגיה: הרקע סוציו-אקונומי- לנוכח העובדה כי 44% מתלמידי בית הספר הינם עולים חדשים, חלק ניכר מהם עלה ארצה מארצות הקווקז, מיעוטם מאתיופיה, וסובל מחסכים לימודיים ממורים וממצוקה כלכלית חריפה בבית, יתמקד הנושא של עלייה ועבריינות בגלי העלייה ממדינות חבר העמים ומאתיופיה; יושם דגש מיוחד על נושא פשיעת נשים שכן המגמה מורכבת ברובה מבנות, שלהן ישנה נגיעה כזו או אחרת בעבריינות; לאור העובדה שממדיה של תופעת האלימות הן בחברה והן בתוך מסגרת בית-הספר ואזור המגורים של התלמידים הולכים וגדלים ילמד בהרחבה נושא של אלימות, תוך שימת דגש בנושא אלימות נוער ואלימות

במשפחה, על מנת לאפשר לתלמידים לזהות תופעות אלה על השלכותיהן הרגשיות והחברתיות, להרתיע עליהן בזמן, לבקש עזרה בלי תחושות של חשש, בושה, אשמה ולהכיר את החלופות ההתנהגותיות לפתרון מצבים העלולים להוביל לאלימות.

נוסף על השינויים מהתכנית המקורית, יוחדה בתכנית המוצעת בזאת יחידת לימוד חדשה בנושא התמודדות עם פשיעה ונושא הפנולוגיה. התגבשה המסקנה כי "לימודי השטח", הקשורים למפגש עם נושא הפנולוגיה- שיחות עם אסירים הנמצאים בתהליך שיקום, שיחות עם מכורים נקיים, היו לא רק חוויה משמעותית לתלמידי בית-הספר, אלא גם אפשרו הבנה טובה יותר של החומר התיאורטי הנלמד. המפגשים הבלתי אמצעיים עם דמויות משטרותיות הצליחו לשנות את עמדות התלמידים כלפי מערכת אכיפת החוק, בין היתר היות שלרובם היה/יש מפגש עם נציגיה (קרוב משפחה בגרדה זו או אחרת הנמצא בכלא, או בתהליכי שיקום, גמילה וכדומה).

על בסיס הצרכים של הלומדים והקהילה הבית-ספרית, התכנית המוצעת יש מקום נרחב לדיונים בבעיות חברתיות המהוות חלק מחיי היום-יום של התלמידים, מעולמם הפנימי ומהרקע האישי-משפחתי שלהם.

בנוסף, מדע הקרימינולוגיה מחייב רכישת ידע, הקנייה ופיתוח של מודעות חברתית ופיתוח מחויבות לערכים הומניסטיים ולהתנהגויות נורמטיביות. בהתאם לכך, המטרה היא כי התלמידים ירכשו עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בהבנת יסודות הקרימינולוגיה והפנולוגיה; יפתחו רגשיות ואכפתיות לחברה בכלל ולקהילתם בפרט; יהיו נכונים לשנו את דעתם באשר לתפיסות סטריאוטיפיות של קהילתם את מערכת אכיפת החוק; יגבשו עמדה חיובית כלפי מערכת אכיפת החוק והתמודדות עם פשיעה; יגלו עניין בשמירת חוק ובאזרחות טובה.

במהלך לימודיהם נחשפים התלמידים לתחומי ידע חדשים ומוצעות להם דרכים קונסטרוקטיביות לנתב אליהן את האנרגיות שלהם. כמו כן, התכנית מקנה להם כלים להתמודד עם תופעות הפשיעה בסביבת מגוריהם, שהרי אוכלוסיית בית-הספר מורכבת מתושביה החילוניים של העיר בני-ברק, המגיעים משכונת פרדס-כץ. חלק ניכר מהתלמידים מגיע מבתי שרמתם הסוציו-אקונומית נמוכה מאוד, מבתי הרוסים, ממשפחות רב בעייתיות וממשפחות עברייניות. גם אזור המגורים הוא בעייתי וסובל מהזנחה. בהתאם לנתונים אלה נקבע עשירון הטיפוח של בית-הספר, והוא 9. בנוסף, נוכל לזהות את בעיות ההתפתחות של הזהות העצמית בגיל ההתבגרות, כמו, תסכול, אכזבה, חוסר אמונה עצמית

וחוסר אמונה במסוגלות הקהילה לקדם אותם ולשנות את מצבם הקיים. יש לציין כי תלמידי בית-הספר נתקלים במהלך חיי היום-יום במשטרה ובהיבטים שונים הקשורים למאסר. ניתן להניח כי הרחבת הידע בתחומים אלו תתרום להתפתחותם כאזרחים שומרי חוק, תטפח בהם רמה גבוהה יותר של רגישות חברתית וגילוי אזרחות טובה.

חשוב להדגיש, כי צורת ההוראה ודרכי ההוראה של התכנית מתואמים לאוכלוסיית תלמידי מב"ר, וזאת על פי העקרונות הבאים: נושאי הלימוד מחולקים למנות קטנות ולתרגולים. בתום תקופה קצה (שבועיים – שלושה) נערכים מבדקי הישגים ומתבצעים מבחנים חוזרים עד ל"למידה לקראת שליטה". נערך מיפוי של התלמידים בנקודות ציון שונות במהלך השנה (רבעון, אמצע שנה ולקראת סיומה), בהן מאותרות נקודות החולשה של התלמידים במקצוע והם מקבלים לאלתר סיוע אישי בעזרת תגבורים תוך כדי מעקב צמוד אחר התקדמותם. סדר ההוראה: תחילה נלמד נושא של פשיעה ועבריינות, על מנת להכניס את התלמידים בשלב מוקדם לקונטסט זה, אשר מהווה את עולם התוכן של קרימינולוגיה ופנולוגיה.

הנהלת בית – הספר רואה חשיבות עלונה בחינוך לערכים המונחים בתשתית התכנית: חינוך לסובלנות, חינוך לדמוקרטיה, חינוך לאי שימוש באלימות, חינוך לאחריות אישית וקהילתיות, חינוך לעמדות חיוביות כלפי מוסדות המדינה ושמירה על החוק. בית – הספר מחנך למערכת ערכים מאורגנת כלפי מערכות אכיפת החוק כדרך חיים.

2. מטרת העל של התכנית:

- א. רכישת ידע, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים לפשיעה ולעבריינות.
- ב. הכרה של גורמים שונים לפשיעה והערכתם.
- ג. הקניית כלים להבנה של תופעות פשיעה ומקרי פשיעה ולניתוחם.
- ד. פיתוח זיקה חיובית כלפי מערכות אכיפת החוק ולהתמודדות עם פשיעה.
- ה. טיפוח הבנת יסודות הקרימינולוגיה.
- ו. פיתוח סקרנות כלפי התפתחות הענישה- היבטים היסטוריים ופילוסופיים.
- ז. פיתוח עניין בסוגי עונשים.
- ח. פיתוח חשיבה ביקורתית ביחס לסוגי עונשים.
- ט. הבנת הזיקה בין מטרות הענישה לבין מטרות המאסר.
- י. פיתוח חשיבה מדעית של נושא המאסר בעולם ובישראל בפרספקטיבה היסטורית ובמבט לעתיד.

- יא. הכרת ההתפתחות של בתי – הסוהר בארץ ובעולם ואופן פעולתם.
- יב. הערכה וביקורת של מטרת הענישה של המאסר.
- יג. הערכת עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק.
- יד. טיפוח עמדות חיוביות כלפי מערכת אכיפת החוק
- טו. פיתוח אכפתיות להתמודדות עם פשיעה
- טז. טיפוח עניין בשירות מערכת אכיפת החוק בעתיד.
- יז. יצירת סינתזה בין תחומי הדעת הנלמדים: קרימינולוגיה, פנולוגיה וסוציולוגיה.

3. מטרות התכנית:

א. מטרות בתחום הקוגניטיבי:

- בתלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני – ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אותו וברמת החברה בכללותה.
- התלמיד יכיר את מערכת אכיפת החוק בישראל.
- התלמיד יבין את יחסי הגומלין שבין מערת אכפית החוק לבין הקהילה בארץ ובעולם.
- התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית.
- התלמיד ידע לנתח את צופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות: עולים חדשים, בני נוער, נשים וכדומה.
- התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה תיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.
- התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתאם לעלייה בשיעורי הפשיעה.
- התלמיד ינתח אירועי פשיעה, הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת (היפר- למידה).
- התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, העקבות הרצאות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם יטול חלק פעיל.
- התלמיד יכיר את נושא המאסר בישראל בפרספקטיבה היסטורית ובמבט לעתיד.

- התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי ענישה שונים.
- התלמיד יכיר את מהלך התפתחותה של מערכת הענישה.
- התלמיד יכיר את תהליך התפתחותו של עונש המאסר ואת מטרותיו.

ב. מטרות בתחום הערכי-רגשי:

- התלמיד יגבש עמדה כלפי סוגי ענישה שונים.
- התלמיד יפתח אחריות אישית כלפי הקהילה.
- התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בעלי התפקידים הפועלים במסגרת מערכת אכיפת החוק: שוטרים, סוהרים, קציני מבחן וחוקרי נוער.
- התלמיד יגבש מערכת ערכים מאורגנת כלפי מערכת אכיפת החוק כדרך חיים.

ג. מטרות בתחום המיומנות:

- התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרי עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.
- התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (האינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.
- התלמיד ינהל תיק עבודות, פרוטפוליו, וידע להעריך את תהליך התקדמותו בלימודיו.
- התלמיד יכיר את מושגי היסוד של המחקר במדעי החברה. יתכנן ויבצע "מחקר פעולה" וילמד להשתמש בכלים לתצפית לראיון ולניתוח מסמכים.
- התלמיד יכתוב דו"ח מחקר על פי כללי הכתיבה המדעית.

4. המגמה ושילוב מספר יחידות הלימוד:

- א. תכנית הלימודים בקרימינולוגיה ובלימודי פנולוגיה נבנתה בצירוף עם מקצוע הסוציולוגיה במסגרת של 5 יח"ל במדע החברה.
- ב. התכנית כוללת 2 יח"ל במסגרת מדעי החברה.
- ג. סה"כ ילמדו 240 שעות (30 שעות נוספות ייחודיות לתלמידי מב"ר) בפריסה לשנתיים.
- ד. יחדת הלימוד החמישית, העבודה האישית, תהיה גם במסגרת מדעי החברה. התלמידים יוכלו לבחור בין הגשת עבודת מחקר בסוציולוגיה, לבין ביצוע "מחקר פעולה" במסגרת יחידת קרימינולוגיה. תלמידים אלו ילדמו 360 שעות (3*120).

בראשית כחה י"ב יודיע בית – הספר לפיקוח מי הם התלמידים שניגשים ליחידה החמישית במסגרת זו.

התלמידים אשר יבחרו לעשות את העבודה במסגרת יחידת קרימינולוגיה, יגישו אותה כדו"ח "מחקר פעולה". נוסף עך כך יתארו התלמידים האינטרוטספקטיביים שעברו עליהם בתקופה זו באמצעות יומן למידה רפלקטיבי. התלמידים אשר ישתתפו בפרויקט יטלו חלק פעיל בסדנה שתיערך בכחה י"א (אשר תכניה יפותחו בשיתוף עם מומחים מטעם פנולוגיה ואקדמיה). בכחה י"ב יצאו התלמידים לעבודה מעשית (פעמיים בשבוע), במשך שעתיים לכל פגישה.

הורי התלמידים יזומנו להתכנסות וישתתפו בתהליך הרצה של הפרויקט – תוצג בפניהם בתכנית ויהיה עליהם לאשר בכתב את השתתפותו/ה של בנם/בתם בפעילות בחוץ-בית ספרית.

5. דרכי ההוראה הייחודית של התכנית לתלמידי מב"ר:

העקרונות הפסיכו-דידקטיים עליהם מושתתות דרגי ההוראה הייחודיות לתלמידי מב"ר הם: עריכת מיפוי של התלמידים בנקודות ציון של השנה (רבעון, אמצע שנה וכדומה); האיתור נקודות הקושי של התלמידים במקצוע וקבלת סיוע באמצעות תגבורים בנקודות אלה; הבניית ידע בקבוצות קטנות; תכוף ומייד על ההתקדמות האישית באמצעות מבדקי הצלחה הנערכים בפרקי זמן קצרים (אחת לשבועיים- שלושה); המחשה והדגמה; למידה שיתופית והוראת עמיתים; אקטואליה, רלוונטיות ולמידה אותנטית לחיי התלמידים.

דרכי ההוראה ואסטרטגיות הלמידה המוצעות:

- א. הרצאות ולימוד פרונטלי של מורת המגמה.
- ב. הרצאות מקצועיות של נציגי מערכת אכיפת החוק: שב"ס-מפקד אגף, קצין/ת טו"ש, עו"ס, קצין/ת חינוך, קצין/ת מודיעין; משטרה- קציני משטרה העוסקים בתחומי הנוער, החקירות והסמים, ונציגי מערכת התקון- קציני מבחן, קציני ביקור סדיר, פקידי סעד.
- ג. הנחייה בתכנון בביצוע "מחקר פעולה" על ידי מומחית לשיטות מחקר מבית-הספר לחינוך מאוניברסיטת בר-אילן.
- ד. עבודה בקבוצות למידה קטנות, למידת יחידנית, הוראת עמיתים.

ה. שימוש באמצעי הוראה ההולמים את העקרונות הדידקטיים: סרטי וידאו, שקפים, קטעי עיתונות וטלוויזיה.

ו. מפגש עם נציגים העובדים בשירות מערכת אכיפת החוק, הרצאות, שימוש בסרטים, שיחות עם אסירים הנמצאים בתהליכי שיקום. הלימודים החוץ-כיתתיים הם לימודים אותנטיים, מעלים את העניין בנושא ומהווים חוויה לתלמידים, וכן מקדמים הבנה טובה יותר של החומר התיאורטי הנלמד.

שימוש בסרטי וידאו:

הסרטים המוצעים בזאת להוראה וללמידה כבר נוסו באוכלוסיית התלמידים בשנים קודמות, והם אחרי תהליך ניפוי וצנזורה.

תהליך המיון והמיפוי נעשה בליווי מקצועי שוטף של מומחים בתחום הטיפול בבני נוער במצבי סיכון: היועצת החינוכית בבית-הספר, וכן סוציוטרפיסטית ועובדת סוציאלית. לכל סרט חובר דף הפעלה וצפייה הכולל שאלות מנחות.

הסרטים המוצעים להלן ישולבו התוך מערך השיעורים ויהוו חלק בלתי נפרד ממערך השיעורים הכולל את הערכת התלמידים בתיק העבודות.

פירוט הסרטים:

גורמים פסיכוביוסוציאליים ועבריינות

1. פיגור שכלי- סיפור חייו של דיוויד, ילד עם תסמונת דאון.
2. הפרעת אישיות אנטי סוציאלית- גורם חברתי או ביולוגי?
3. עבריינות נוער: שלושה סיפורים של התבגרות- עבריינות נוער.
4. עבריינות בקרב עולים חדשים: שילובים- קשיי הקליטה של נוער העולה מאתיופיה, מברה"מ לשעבר, מארה"ב ומאוסטרליה.
5. מאסר: תמונות מבית הסוהר- חורף 1997.
6. נשים בכלא נווה תרצה.
7. שימוש לרעה בסמים: חומרים נדיפים- התמכרות לגז צחוק בקרב בני נוער.

פירוט הסיורים המקצועיים:

- בית משפט השלום בתל אביב
- תחנת משטרה
- בסיס גיוס ארצי של משטרת ישראל

6. פירוט נושאי הלימוד של התכנית:

נושאי הלימוד המפורטים להלן הותאמו לשלבי הגיל השונים :

בכתה י"א ילמדו תחילה את נושאי פהשיעה והעבריינות ובמהלך השנה ישולבו לימודי קרימינולוגיה(תיאוריות ראשוניות, מרכבות וחדשניות). בכתה י"ב ילמדו את נושא הפנולוגיה ואכיפת החוק.

בכתה י"א תילמד תופעת הפשיה על כלל היבטיה- הגורמים לה; שיטות מדידתה; דרכי התמודדות עמה. בהמשך, ילמדו יסודות הקרימינולוגיה כמקצוע מדעי. יושם דגש על חקר הפשיעה- הכולל מחקרים לאיסוף נתונים אודותיה וניסוח תיאוריות להסברתה; סטיות, מחלות נפש, התמכרויות ואלומות; ויקטימולוגיה- חקר קורבן הפשע.

בכתה י"ב ילמד הפנולוגיה ואכיפת החוק. יושם דגש על התפתחות הענישה; מטרות הענישה – נקם ותגנמול, הרתעה, מניעה, הגבלה והרחקה, טיפול, תיקון ושיקום; יחסי הגומלין שבין החוק ובין החברה; המצעים המדעיים ומשטרתיים לחקירת הפשע וגילוי. התיאוריות הקרימינולוגיות ישולבו עם נושא יישומה של מערכת אכיפת החוק, תוך בחינת היבטים שונים של התיאוריות וביטויין במציאות.

קרימינולוגיה

1. פשיעה ועבריינות

מטרה: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה.

א. סטייה חברתית

ב. יחסיות הסטייה

ג. ההבדל בין סטייה ערכית לבין התנהגות סוטה

ד. מדידת עבריינות

2. הגדרת הקרימינולוגיה- מדע בין תחומי

מטרה: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה.

3. העבירה בראי התקופות

מטרה: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה.

א. התקופה הדתית

ב. האסכולה הקלאסית

ג. האסכולה הפוזיטיביסטית

ד. האסכולה הניאו-קלאסית

4. ליקויים ביולוגיים כגורמים לעבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. עברייני מלידה – לומברוזו

ב. טיפוזי גוף ועבריינות – שלדון ואלינוור גליק

ג. הורמונים ועבריינות – קרטשמר, היפוקרטס, זולמן

ד. תורשה ועבריינות

ה. סטייה כרומוזומלית ועבריינות

ו. מערכת העכבות ועבריינות- מדניק

ז. המערכת המוחית ועבריינות אלימה

5. ליקויים במבנה האישיות כגורמים לעבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות

קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. פיגור שכלי ועבריינות

ב. סכיזופרניה ועבריינות

ג. הפרעות אישיות אנטי-סוציאלית (פסיכופתיה) ועבריינות

6. המשפחה ותהליך הסוציאליזציה כגורמי עבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. המשפחה העבריינית

ב. המשפחה ההרוסה

ג. מתחים במשפחה

ד. גודל המשפחה וסדר הלידה

ה. תהליך שיגור הנורמות וקליטתן

ו. מצבי קונפליקט בתהליך שיגור הנורמות

ז. קונפליקטים הכרוכים בנורמות מנוגדות

ח. קונפליקטים כתוצאה מפיקוח וסנקציות בלתי עקיבים

7. תיאוריות פסיכולוגיות ועבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת

תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. התיאוריה הפסיכואנליטית – פרויד

ב. תיאוריית התפתחות האישיות וגיבוש הזהות-אריקסון ומרסייה

8. תת-תרבות מהי (הסבר כללי)

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. מהי תת-תרבות

ב. כיצד תת-תרבות עבריינית נוצרת

9. תיאוריות של תת-תרבות ועבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה.

א. תרבות הכנופיה – אלברט כהן

ב. תיאוריית ההזדמנויות השוות – קלוארד ואולין

ג. תיאוריית מעמד הפנאי – דאונס ורוט

10. תיאוריות אקולוגיות ועבריינות

מטרות: התלמיד ירכוש עובדות, מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים בפנומן העברייני- ברמת הפרט, ברמת הקהילה הסובבת אות וברמת החברה בכללותה; התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח

אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. תיאוריית המעגלים הקונצנטריים – שואו ומאקיי

ב. תיאוריית החלונות השבורים – ווילסון וקלינג

11. תיאוריות של למידה חברתית ועבריינות

מטרות: התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. תיאוריית ההתחברות הדיפרנציאלית – סאתרלנד

ב. עקרונות התיאוריה

ג. יישום התיאוריה לשיקום עבריינים - קרסי

ד. תיאוריית טכניקות הניטרול - סייקס ומאצה

ה. תיאוריית המרד הזכרי (המחאה הגברית) – פרסונס

12. תיאוריות בקרה ועבריינות

מטרות: התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. תיאוריית הפיקוח (הקשר החברתי-הירשי)

ב. תיאוריית האיזון – רקלס ודיניץ

13. תיאוריות של מצב חברתי ועבריינות

מטרות: התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. תיאוריית האנומה החברתית – דירקהיים

ב. תיאוריית האנומיה האינדבדואלית – מרטון

14. תיאוריית הפעולות השגרתיות והעבריינות

מטרות: התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

15. תיאוריית התיוג והעבריינות

מטרות: התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי בניתוח אירועי פשיעה בחברה הישראלית; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחשים בארץ ובעולם, ועשויים לתרום לעליה בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית, באמצעות למידה פעילה ויוצרת; התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. הבסיס לתיאוריה

ב. המשמעות החברתית

ג. יישומה במציאות

16. הגירה ועבריינות

מטרות: התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות; התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד; התלמיד ידע להשתמש בטכנולוגיית המידע המקוון (אינטרנט) על מנת לתת תימוכין לחומר הנלמד.

א. תיאוריית ההתנגשות בין תרבויות – סלין

ב. עליה ועבריינות בישראל בשנות ה-40 וה-50'

ג. עליה ועבריינות בקרב נוער עולה מחבר המדינות בישראל של ימנו

ד. עליה ועבריינות בקרב נוער עולה מאתיופיה בישראל של ימנו

17. עבריינות נוער

מטרה: התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות.

א. סוגי קבוצות של נוער עבריין

ב. התהליכים המביאים להיווצרותן של קבוצות נוער עבריין

ג. תיאוריות להסבר היווצרותן של קבוצות נוער עבריין

ד. ההבדל בין עבירה אקספרסיבית לבין עבירה אינסטרומנטלית

18. עבריינות צווארון לבן

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחים בארץ ובעולם ועשויים לתרום בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה (הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית) באמצעות למידה פעילה ויוצרת (היפר – מדיה); התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, לאור הרצאות, תצפיות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם יקח חלק פעיל.

א. הגדרה

ב. מאפיינים ייחודיים

ג. טיפולוגיה

19. עבריינות נשים

מטרה: התלמיד ידע לנתח את תופעת הפשיעה בקרב אוכלוסיות מוגדרות.

א. אטיולוגיה

ב. טיפולוגיה

20. עבירות אלימות בתוך המפשחה (כלפי נשים וכלפי ילדים)

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחים בארץ ובעולם ועשויים לתרום בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה (הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית) באמצעות למידה פעילה ויוצרת (היפר – מדיה); התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. סוגים

ב. גורמים

ג. השפעות

21. עבירות סמים

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחים בארץ ובעולם ועשויים לתרום בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה (הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית) באמצעות למידה פעילה ויוצרת (היפר – מדיה); התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. שימוש לרעה בסמים – סוגים, השפעות, סכנות

ב. שימוש לרעה בסמים – ההיבט הפלילי, הקשר בין סמים לבין עבriינות

ג. שימוש לרעה בסמים – ההיבט החברתי, הנרקומן ואורח חייו

22. ויקטימולוגיה

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית בניתוח אירועים חברתיים – כלכליים המתרחים בארץ ובעולם ועשויים לתרום בשיעורי הפשיעה; התלמיד ינתח אירועי פשיעה (הן ברמת הפרט והן ברמה החברתית) באמצעות למידה פעילה ויוצרת (היפר – מדיה); התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.

א. הקורבן במהלך ההיסטוריה

ב. הגדרה

ג. מחקרים העוסקים בהאצת הקורבן

23. התפתחות דרכי התמודדותה של המשטרה עם פשיעה בתקופות שונות

מטרה: התלמיד יכיר את יחסי הגומלין שבין מערכת אכיפת החוק בארץ ובעולם.

א. דרכי התמודדותה של המשטרה עם פשיעה בתקופות קדומות

ב. דרכי התמודדותה של המשטרה עם פשיעה באנגליה

ג. דרכי התמודדותה של המשטרה עם פשיעה בתקופה המודרנית

- השוטר האכיפתי

- השוטר הנלחם בפשע בקנאות

- השוטר הפועל בסגנון העו"ס

- השוטר המשגיח

- השוטר המסורתי

- השוטר הקהילתי

24. תפקידי המשטרה

מטרות: התלמיד יכיר את יחסי הגומלין שבין מערכת אכיפת החוק בארץ ובעולם;

התלמיד יגבש מערכת ערכים מאורגנת כלפי מערכת אכיפת החוק כדרך חיים;

התלמיד יבין את יחסי הגומלין שבין המשטרה לבין הקהילה בארץ ובעולם.

א. שמירת שלום הציבור

ב. מניעת עבירות

ג. לחימה בפשיעה

ד. אכיפת החוק

25. ייעוד משטרת ישראל ותפקידיה על פי פקודת המשטרה (סעיף 3, נוסח חדש,

תשל"א, 1971)

מטרה: התלמיד יכיר את מערכת אכיפת החוק בישראל.

א. ייעוד משטרת ישראל

ב. תפקידי משטרת ישראל מול פקודת המשטרה

ג. התלמיד יכיר את יחסי הגומלין שבין מערכת אכיפת החוק בארץ ובעולם.

26. בעלי תפקידים ותחנת המשטרה

מטרות: התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, לאור הרצאות, תצפיות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם ייקח חלק פעיל; התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בעלי תפקידים הפועלים במסגרת מערכת אכיפת החוק (שוטרים, סוברים, חוקרי נוער).

- א. סייר
- ב. חוקר נוער
- ג. איש זיהוי פלילי (טכנאי מז"פ)
- ד. איש מודיעין (מודיע)
- ה. תובע משטרת
- ו. יומנאי התחנה
- ז. בלש
- ח. איש יס"מ (יחידת סיור מיוחדת)
- ט. איש המוקד (מוקדן)
- י. איש צח"מ (צוות חקירה מיוחד)

27. סמכויות השוטר

מטרות: התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, לאור הרצאות, תצפיות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם ייקח חלק פעיל; התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בעלי תפקידים הפועלים במסגרת מערכת אכיפת החוק (שוטרים, סוברים, חוקרי נוער).

- א. סמכות עיכוב ללא צו שופט
- ב. סמכות מעצר ללא צו שופט
- ג. סמכות חיפוש ללא צו שופט
- ד. סמכות על בסיס יסוד סביר
- ה. טווח שיקול דעת

28. אתיקה משטרתית

מטרות: התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, לאור הרצאות, תצפיות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם ייקח חלק פעיל;

התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בעלי תפקידים הפועלים במסגרת מערכת אכיפת החוק (שוטרים, סוברים, חוקרי נוער).

- א. אתיקה משטרית – הגדרה
- ב. חשיבות נחיצותה של האתיקה המשטרית
- ג. כללי האתקן המקצועית של שוטרים
- ד. שלוש השאלות המרכזיות של המבחן האתי
- ה. אישיות השוטר הרצוי

29. סטיות בקרב שוטרים

מטרה: התלמיד ינתח את עבודתם של בעלי תפקידים במסגרת מערכת אכיפת החוק, לאור הרצאות, תצפיות משתתפות ומונחות, וסיורים בהם ייקח חלק פעיל.

- א. תרבות משטרה
- ב. שחיתות שוטרים

פנולוגיה:

1. מבוא לפנולוגיה

מטרות: התלמיד יכיר את מהלך התפתחותה של מערכת הענישה; התלמיד יגבש מערכת ערכים מאורגנת כלפי מערכת אכיפת החוק.

- א. הפנולוגיה כחלק מהקרימינולוגיה
- ב. תחומי הפנולוגיה
- ג. מאפייני העונש הפלילי
- ד. מדוע יש צורך בצידוקים לענישה
- ה. צידוקים לענישה- ההיבטים המוסריים של הענישה
- ו. ההבדלים בין הגישה התועלתית לבין הגישה התגמולית בשאלת צידוק הענישה
- ז. שלילת הצידוקים לענישה

2. התפתחותה המוקדמת של הענישה

מטרות: התלמיד יכיר את מהלך התפתחותה של מערכת הענישה; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי הענישה השונים.

א. חברות שבטיות

ב. עמי העולם המערבי (בעיקר אנגליה וגרמניה)

3. מטרות הענישה בעבר

מטרות: התלמיד יכיר את מהלך התפתחותה של מערכת הענישה; התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי הענישה השונים; התלמיד יגבש עמדה כלפי סוגים שונים של ענישה.

א. הפיוס הטהור

ב. הכפרה

ג. ההשבה והפיצוי

4. מטרות הענישה בימנו

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי הענישה השונים; התלמיד יגבש עמדה כלפי סוגים שונים של ענישה.

א. הרתעה

ב. תיקון, טיפול ושיקום

ג. מניעה, הגבלה והרחקה

ד. נקם ותגמול

5. המאסר - היבטים היסטוריים ופילוסופיים

מטרה: התלמיד יכיר את תהליך התפתחותו של עונש המאסר ומטרותיו.

א. השימוש בבתי הסוהר בימי קדם

ב. מקורות בתי הסוהר המודרני

ג. התפתחות בתי הסוהר באנגליה

ד. התפתחות המאסר

6. המאסר המודרני ובעיותיו

מטרה: התלמיד יכיר את תהליך התפתחותו של עונש המאסר ומטרותיו.

א. העידן המודרני בענישה

ב. בעיותיו של המאסר המודרני

ג. פתרונות לבעיות המאסר

7. חלופות סבילות למאסר

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי הענישה השונים; התלמיד יגבש עמדה כלפי סוגים שונים של ענישה.

- א. מאסר על תנאי
- ב. מאסר סירווגי
- ג. מאסר סוף שבוע
- ד. מאסר תקופתי
- ה. קנס

8. חלופות פעילות למאסר - תקון בקהילה

מטרות: התלמיד יפתח חשיבה ביקורתית כלפי סוגי הענישה השונים; התלמיד יגבש עמדה כלפי סוגים שונים של ענישה; התלמיד יפתח אחריות אישית כלפי הקהילה.

- א. תרומתן של תיאוריות קרימינולוגיות להתפתחות תנועת התקון בקהילה
- ב. שיטות שונות של תקון בקהילה

- שיטת המבחן
- שירות לתועלת הציבור
- עבודות שירות
- שיקום אסירים משוחררים בישראל/ הרשות לשיקום האסיר

9. בתי הסוהר בישראל ואופן הפעלתם

מטרה: התלמיד יכיר את נושא המאסר בישראל בפרספקטיבה היסטורית ובמבט לעתיד.

- א. מבנה ותפקידים
- ב. סוגי אגפים ומדרג אגפי
- ג. אגפים ייחודיים והפרדה
- ד. רמות ביטחון של בתי הסוהר

10. בתי הסוהר בישראל בהשוואה לארגונים מקבילים בעולם

מטרה: התלמיד יכיר את יחסי הגומלין שבין מערכת אכיפת החוק לבין הקהילה בארץ ובעולם.

7. מושגי יסוד של התכנית

קרימינולוגיה

1. **פשיעה ועבריינות**- סטייה חברתית; יחסיות הסטייה; סטייה ערכית; סטייה התנהגותית; מדידת עבריינות; עבריינות מדווחת; סטטיסטיקה פלילית רשמית; כרוניקה פלילית; עבריינות לא מדווחת; עבריינות סמויה; סקרי דיווח עצמי; סקרי קורבנות; מדדים עקיפים.
2. **הגדרת הקרימינולוגיה**- קרימינולוגיה; מדע בינתחומי.
3. **העבירה בראי התקופות**- האסכולה הדתית; האסכולה הקלאסית; אחריות מוסרית; האסכולה הפוזיטיביסטית; עבירות טבעיות; עבירות על פי החוק/ עבירות מוסכמות; העברין האמיתי; העברין הנסיבתי; אחריות חברתית; דטרמיניזם אנתרופולוגי; דטרמיניזם פיזיקלי; החוק של רמת הרוויה העבריינית; האסכולה ניאו-קלאסית; אחריות פלילית; מנס-ריאה; אקטוס-ראוס.
4. **ליקויים ביולוגיים ועבריינות**- דטרמיניזם פיזיולוגי; אטביזם; עברין מלידה; עבריינים חולי רוח; עבריינים הלוקים באמביוולנטיות מוסרית; עבריינים בכורח המקרה/ עבריינים מקריים; עבריינים לכאורה; קרימינל ואיד; עברין מועד; עברין אידאלי; גישה ניאו-לימברוזית; שכבה אמבריוולוגית; אקטודרם; מזורדם; אנדרודם; הטיפוס האקטומורפי; הטיפוס המזומורפי; הטיפוס האנדומורפי; הורמונים ועבריינות; הטיפוס האתלט ומורפי/אתלטי; הטמפרמנט הפלגמטי; הטמפרמנט הכלורי; הטמפרמנט הכלורי; הטמפרמנט המלנכולי; הטמפרמנט הסנגוויני; האישיות התירוואידית; האישיות האדרנאלית; האישיות ההיפופיזית; האישיות התימית; האישיות הגונאדית; תורשה ועבריינות; תאומי זהות; תאומי אחווה; סטייה כרומוזומלית ועבריינות; השערת ה-X; השערת ה-Y;

מערכת העכבות ועבריינות; פסיכופטיה; המערכת המוחית ועבריינות;
עיוורון נפשי; הגנת אי-שפיות.

5. **ליקויים במבנה האישי ועבריינות**- פיגור שכלי ועבריינות; פיגור עמוק;
פיגור קשה; פיגור בינוני; פיגור קל; פיגור גבולי; מחלת נפש; הפרעות
בחשיבה; הפרעות בתפיסה; הפרעות באפקט; הפרעות בתנועה;
הילוצינציה; דלוזיה; סכיזופרניה ועבריינות; סכיזופרניה סימפלקס;
סכיזופרניה הבפרנית; סכיזופרניה הבוידופרנית; סכיזופרניה פרנואידיית;
סכיזופרניה קטטונית.

6. **המשפחה ותהליך הסוציאליזציה כגורמי עבריינות**- תהליך
הסוציאליזציה; משפחה עבריינית; משפחה הרוסה (משפחה רב-בעייתית);
מתחים במשפחה (יחסי משפחה לא תקינים); שיגור נורמות וקליטתן; העדר
קשר רגשי בין ההורים לבין הילד; חסך אס/אב; דחיית ההורים את הילד;
גודל המשפחה וסדר הלידה.

7. **תיאוריות פסיכולוגיות ועבריינות**- המודל הטופוגרפי; מודע; לא מודע;
סמוך למודע; המודל הסטרוקטורלי; איד; אגו; סופר-אגו; אינסטינקט
החיים; אינסטינקט המוות; עקרון העונג; עקרון המציאות; מנגנון הגנה;
הדחקה; תצורת/היפוך תגובה; השלכה; הכחשה; התקה; רציונליזציה;
הפנמה/הזדהות; מודל ההתפתחות הפסיכו סקסואלית; השלה האנאלי;
השלה האוראלי; השלב הפאלי; תסביך אדיפוס; חרדת סירוס; שלב
החביון; השלב הגניטלי; המודל הדינמי; זהות; ייחודיות; שלמות וסינתזה;
אחידות והמשכיות; שייכות חברתית; בלבול זהות; התפתחות אפיגנטית;
השלב האוראלי-סנסור/ אמון לעומת חשדנות בסיסית; השלב השרירי-
אנאלי/אוטונומיה לעומת בושה וספק; השלב הלוקומוטורי-גניטלי/יוזמה
לעומת אשמה; שלב החביון/יצרנות לעומת נחיתות; שלב ההתבגרות/ זהות
לעומת בלבול תפקידים; התחייבות; משבר; חוסר גיבוש/פיזור זהות;
משועבד; מורטוריום; גיבוש זהות; שלב הבגרות המוקדמת/אינטימיות
לעומת בדידות; שלב הבגרות/פוריות לעומת קיפאון; שלב הבשלות או
הבגרות המאוחרת/ תחושת אחדות האני לעומת ייאוש.

8. **תת-תרבות מהי (הסבר כללי)**- תת-תרבות; תת-תרבות עבריינית; תת-תרבות ותיאוריית הקונפליקט החברתי; תת-תרבות עבריינית ותיאוריית הקונפליקט החברתי.

9. **תיאוריות של תת-תרבות ועבריינות**- מעמד ומבנה חברתי ועבריינות; תרבות הכנופיה; ערכי המעמד הבינוני; אמביציה; אחריות אינדיבידואלית ועצמאות; פיתוח כשרים קוגניטיביים וטיפוח הישגים מוחשיים; דחית סיפוקים; שכלתנות; נימוסים; סובלימציה; ניצול הזמן; כבוד הרכוש הפרטי והציבורי; מאפייני תת-תרבות העבריינית; בלתי-תועלתנית; זדונית; שוללנית; הזדמנויות שוות ועבריינות; צמצום אפשרויות נורמטיביות; הרחבת הזדמנויות בלתי נורמטיביות; מערך הזדמנויות דיפרנציאלי; מאפייני בני המעמד הנמוך; שאיפה להשתייך למעמד הבינוני; שאיפה לשיפור המצב הכלכלי; מאפייני עבריינות של בני המעמד הנמוך; עבריינות אלימה; עברייני רכוש; עבריינים נסגנים; פנאי, שעמום ועבריינות.

10. **תיאוריות אקולוגיות ועבריינות**- אקולוגיה ועבריינות; עוני של אזור מגורים; מעגלים קונצנטריים; אסכולת שיקגו; חוסר ארגון חברתי ועבריינות; מעמד סוציו-אקונומי נמוך ועבריינות; חלונות שבורים; אבטלה ועבריינות; תיעושף עיור מודרניזציה ועבריינות.

11. **תיאוריות של למידה חברתית ועבריינות**- התחברות דיפרנציאלית ועבריינות; למידה עבריינית; יחסי תלות; קבוצה אינטימית; מגע בינאישי ישיר; טכניקות, נציונליזציות ותירוצים; מהות המסרים המועברים; תכפופות, משך, ראשוניות ואינטנסיביות; התנסויות מצטברות/ביוטופ; אוריינטאציה; אינטרפרטציה; בחירה; למידה; התנהגות והשתכללות; שיקום עבריינים; טכניקות נטרול להכחשת האשם; הכחשת האחריות; הכחשת הפגיעה/הנזק או המעטה בערכם; הכחשת מצב הקורבן והצגתו כתוקפן וכמי שמגיע לו להיענש; הפניית אצבע מאשימה כלפי המאשימים; פנייה לערכים נעלים; הפנייה לספרות המקצועית; כוונה להשיב בעתיד את הנזק לקדמותו; מרד זכרי/ מחאה גברית.

12. **תיאוריות בקרה ופיקוח**- פיקוח/קשר חברתי כבולם עבריינות; מעורבות; אמונות; קשר; מחויבות; בקרה ועבריינות; בקרה פנימית; דימוי עצמי;

אוריינטאציה למטרות חברתיות; סף תסכול; קבלה של נורמות חברתיות;
רמת הציפייה של הפרט; בקרה חיצונית; מרכיבים סוציו-אקונומיים;
אקלים חינוכי; מטרות וצרכים של האדם; איזון בקרות.

13. תיאוריות של מצב חברתי ועבריינות - אנומיה חברתית; מאפייני אנומיה חברתית; תהליכים אנומיים; גורמים מעודדי אנומיה; אנומיה אינדיבידואלית; אנומיה של קונפורמיזם; אנומיה של ריטואליזם; אנומיה של חשדנות; אנומיה של נסגנות; אנומיה של מרדנות; סודי מעשי עבירה לפי סוג האנומיה האינדיבידואלית; חדשנות רווחית; חדשנות מקרית מקצועית למחצה; חדשנות מקרית מקצועית; חדשנות רגשית; חדשנות אלטרואיסטית; חדשנות בלתי מכוונת; נסגנות רפלקסיבית; נסגנות בלתי שפויה; מרדנות אידיאליסטית; מרדנות נעורפלת.

14. תיאוריית הפעולות השגרתיות - פעולות שגרתיות; זמינות הקורבן; הימצאות העבריין; אצמעי פיקוח פורמליים ובלתי פורמליים; צמצום והפחתה של עבריינות; הקשר לתיאוריות הבקרה; הקשר לתיאוריות אקולוגיות.

15. תיאוריות התיוג והעבריינות - סטיגמה חברתית; גיוס ראשוני של עבריינים; כניסה עמוקה לעולם הפשע; סטייה ראשונית; סטייה משנית; אינטראקציה סימבולית; קרקע מכינה; תהליך הטלת התג; תהליך קבלת התג; תהליכים נפשיים; תהליכים בין-אישיים; תהליכים חברתיים; נבואה שמגשימה את עצמה; דה-פרסונליזציה/ביטול האישיות; אפקט ההילה; טקסי הביזוי; הנערה הסוטה/תיוג משפחה וזנות.

16. הגירה ועבריינות - התנגשות תרבויות; הלם תרבות; חסימת הזדמנויות; תיוג מהגרים; משבר המשפחה; התרופפות הסמכות; מעבר מחברה מסורתית לחברה מודרנית; הבדלי תרבות בין בריה"מ לשעבר לבין ישראל; מעבר מחברה קומוניסטית לחברה דמוקרטית; ירידה בסטטוס המקצועי; גודל המשפחה; מבוכה ערכית; הבדלי תרבות בין אתיופיה לבין ישראל; תפיסת ההתמודדות של העולים מאתיופיה עם קשיים וצרות; היחס לקבלת עזרה; דפוס התקשרות כלפי סמכות.

17. עבריינות נוער- תת-תרבו ערביינית של נוער; עברייני רכוש; עברייני אלימות; עברייני "כיף"/סמים; עבריה רגשית/אקספרסיבית; עבריה רווחית/אינסטרומנטלית/לוקרטיבית.

18. עבריינות צווארון לבן- סטטוס תעסוקתי גבוה/עבירה סטטוטורית; מורכבות, תיחכום וטכניקה; שחילוב בהתנהגות לגיטימית; דיפוזיה של הקרובנות; מניפולציות של סמלים; אמצעי התקשרות ועבירות צווארון לבן; עבירות תאגידים; מעילה אישית; מעילה קולקטיבית; עבירות בקרב מקצועות חופשיים; עבירות ממשלה.

19. עבריינות נשים- מגדר; תפקיד מגדרי; עבירות רכוש; עבירות אלימות בתוך המשפחה; עבירות סמים וזנות; עבירות כנגד הסדר והמוסר; עבירות ללא קורבן; קורבנות; תיאוריית הכוח; תיאוריית התלות; תיאוריית הרפיית המתח; סחר בנשים.

20. עבירות אלימות בתוך המשפחה (כלפי נשים וכלפי ילדים)- אישה מוכה; התעללות פיזית; התעללות רגשית/נפשית; התעללות כלכלית; התעללות חברתית; התעללות מינית; מאפיינים רגשיים של נשים מוכות; מאפיינים רגשיים של גברים מכים; מאפייני הקשר של בני הזוג; שירותים לטיפול באלימות במשפחה; ילד מוכה; גורמי פגיעה הקשורים במשפחה; גורמי פגיעה הקשורים בהורה כפרט; השפעות הפגיעה.

21. עבירות סמים- שימוש לרעה בסמים- סוגים, השפעות, סכנות; שימוש לרעה סמים- ההיבט הפלילי, הקשר בין סמים לבין עבריינות; שימוש לרעה סמים- ההיבט החברתי; הנרקומן ואורח חייו; שלהב"ת- שירות למניעת הסמים בבתי הספר התיכוניים.

22. ויקטימולוגיה- קורבן; אחריות, האצה ומעורבות הקורבן; הנזקים לקורבן- נפשי, גופני, חברתי, כלכלי; חסרי ישע; חסרי התנהגות בטיחותית; אוכלוסיות חלשות; אחריות פונקציונאלית; קורבנות לא קשורים; קורבנות פרובוקטיביים; קורבנות מאיצים; קורבנות חלשים ביולוגית; קורבנות חלשים חברתית; קורבנות עצמית; קורבנות תמימים לחלוטין; קורבנות בעלי אשמה מועטה; קורבנות מתנדבים; קורבנות אשמים יותר

מהעבריינים; קורבנות מדומים; קורבנות של הפושע; קורבנות של עצמם;
קורבנות הסביבה החברתית; קורבנות הטכנולוגיה; קורבנות של הסביבה
הטבעית.

23. התפתחות דרכי התמודדות המשטרה עם פשיעה בתקופות שונות - משטרה

כארגון; שיטור כפונקציה חברתית; ערבות הדדית; הסכמה הדדית; טיטינג;
טיטנגמן; "הזדעקות"; הנדרד; הנדרמן; שופט; שופט שלום; קונסטבל;
"צ'ארלי"; סיור והשגחה; החוק לשיפור המשטרה במטרופולין ובסביבתה,
1829; שיטור מודרני; הפרדת הרשויות; "מניעת פשעים"; סגנונות שיטור;
השוטר האכיפתי; השוטר הנלחם בפשע בקנאות; השוטר הפועל בסגנון
העו"ס; השוטר המשגיח; השוטר המסורתי; השוטר הקהילתי; שיטור
לפתרון בעיות; שיטור שירותי; שיטור בצוות/שיטור ממוקד בשכונה.

24. תפקידי המשטרה - שמירת שלום הציבור; מניעת עבירות; לחימה בפשיעה;
אכיפת החוק.

25. ייעוד משטרת ישראל ותפקידיה מול פקודת המשטרה (סעיף 3, נוסח חדש,

תשל"א, 1971) - סעיף 3 לפקודת המשטרה; מניעת עבירות; גילוי עבריינים;
תפיסת העבריינים ותביעתם לדין; שמירתם הבטוחה של האסירים; קיום
הסדר בציבור; ביטחון הנפש והרכוש; ביטחון פנים; סדר קדימויות; אופי
המשימות והאירועים.

26. בעלי תפקידים בתחנת המשטרה - סייר; חוקר נוער; איש זיהוי פלילי

(טכנאי מז"פ); איש מודיעין (מודיע); תובע משטרה; יומנאי התחנה; בלש;
איש יס"מ (יחדית סיור מיוחדת); איש המוקד (מוקדן); איש צח"מ (צוות
חקירה מיוחד).

27. סמכויות השוטר - סמכות עיכוב ללא צו שופט; סמכו מעצר ללא צו שופט;

סמכות חיפוש ללא צו שופט; סמכות על בסיס יסוד סביר; טווח שיקול דעת.

28. אתיקה משטרתית - אתיקה; אתיקה משטרתית; כללי האתיקה המקצועית

של שוטרים; המבחן האתי; תכונות השוטר הרצוי

29. סטיות בקרב שוטרים - שחיקת שוטרים; תרבות משטרה; שחיתות

במשטרה; ועדת קנאפ; "אוכלי הבשר"; "אוכלי העשב.

פנולוגיה

1. **מבוא לפנולוגיה**- הפנולוגיה כחלק מהקרימינולוגיה; תחומי הפנולוגיה; מאפייני העונש הפלילי; צידוקים לענישה; גישה תגמולית; אמנה חברתית; איזון בין טוב לרע; העונש כגורם היוצר שיווי משקל; שלילת הצידוקים לענישה; אנרכיזם.
2. **התפתחותה המוקדמת של הענישה**- חברות שבטיות ומוקדמות; צורות מרכזיות של דיון משפטי; משא ומתן בלתי אמצעי בין הצדדים; דיון באמצעות צד שלישי; בורות; דרכי פיצוי מרכזיות על עבירות פרטיות; מתן פיצוי לנפגע על ידי הפגוע; פגיעה גופנית בפוגע; נקמת דם או מתן פיצוי מיוחד; ביוש בפומבי; הפסקת שיתוף הפעולה עם העבריין בחיים הכלכליים היום-יומיים; נידוי חברתי; השמעת ביקורת או מילות גנאי; עמי העולם המערבי; שיפוט מקומי; שיפוט ממלכתי; דרכי פיצוי מרכזיות; "ורגלד"; "בוט"; "וויט"; נידוי.
3. **מטרות הענישה בעבר**- פיוס וטיהור; כפרה; השבה ופיצוי; פיצוי רגשי; פיצוי ישיר; פיצוי יצירתי.
4. **מטרות הענישה בימנו**- הרתעה; הרתעת הכלל; הרתעת הפרט; חומרה; וודאות; מהירות; תיקון, טיפול ושיקום; המודל הרפואי; דו"ח מרטינסון; מניעה, הגבלה והרחקה; חוקי מאסר מנע/הרחקה סלקטיבית; נקם ותגמול; מידה כנגד מידה; עונשי גוף וקלון; עונש מוות; מודל הצדק; טיעונים נגד התגמול; טיעונים בעד התגמול.
5. **המאסר בהיבטים היסטוריים ופילוסופיים**- בתי הסוהר; בתי העבודה; פנאופטיקון; מלחמת השיטות; שיטת פנסילבניה/שיטת ההפרדה; שיטת אוברון/השיטה השקטה.
6. **המאסר המודרני ובעיותיו**- תהליך הפריזוניזציה; הטמעה נורמטיבית; הסתגלות לתפקיד החברתי; "קוד האסיר"; מכאובי המאסר; השחתת הסוהר; בית הסוהר כמוסד טוטאלי; צפיפות; פתרונות לבעיות המאסר; ביטול עונש מאסר; מורטוריום.

7. **חלופות סבילות למאסר** - חלופה סבילה; מאסר על תנאי; מאסר

סירווגי; מאסר סוף שבוע; מאסר תקופתי; קנס; שיטת הקנס היומי.

8. **חלופות פעילות למאסר** - תקון בקהילה; תיאוריית התיוג והתקון;

תיאוריית ההזדמנויות הדיפרנציאליות והתקון; יעילות התקון; שיטת

המבחן; שירות לתועלת הציבור; עבודות שירות; שיקום אסירים

משוחררים בישראל/הרשות לשיקום האסיר.

9. **בתי הסהור בישראל ואופן הפעלתם** - מבנה; תפקידים; סוגי אגפים;

מדרג אגפי; אגפים ייחודים; אגף בידוד; אגף הפרדה; אגף טעוני פיקוח;

אגף לש"מ- לשומרי מצוות; אגף משתלבים; אגף מתקדמים; אגף נ"ס-

נקיים מסמים; אגף שיקום; רמות ביטחון של בתי הסוהר- רמת ביטחון

מזערית, בינונית, מרבית, מרבית על; אבטחה היקפית; מניעת בריחות.

10. **בתי הסוהר בישראל בהשוואה לארגונים מקבילים בעולם** - אבטחה;

מערך תעסוקה; מערך דת; מערך כליאה; מערך מודיעין; מערך מל"ח-

משק לשעת חירום; עלויות ותקציבים.

8. פריסת התוכנית על פני שנות הלימוד:

תכנית הלימודים לכתה י"א – 1 יח"ל

מס"ד	הנושא	שם המרצה	ש"ש
1	פשיעה ועבריינות	מורת המגמה	5
2	הגדרת הקרימינולוגיה-מדע בינתחומי	מורת המגמה	2
3	העבירה בראי התקופות	מורת המגמה	5
4	ליקויים ביולוגיים ועבריינות	מורת המגמה	5
5	ליקויים במבנה האישיות ועבריינות	מורת המגמה	5
6	המשפחה והתליך	מורת המגמה	5

		הסוציאליזציה כגורמי עבריינות	
5	מורת המגמה	תיאוריות פסיכולוגיות ועבריינות	7
5	מורת המגמה	תת-תרבות מהי? (הסבר כללי)	8
5	מורת המגמה	תיאוריות של תת- תרבות ועבריינות	9
5	מורת המגמה	תיאוריות אקולוגיות ועבריינות	10
5	מורת המגמה	תיאוריות של למידה חברתית ועבריינות	11
5	מורת המגמה	תיאוריות בקרה ועבריינות	12
4	מורת המגמה	תיאוריות של מצב חברתי ועבריינות	13
3	מורת המגמה	תיאוריות הפעולות השגרתיות ועבריינות	14
5	מורת המגמה	תיאוריית התיוג והעבריינות	15
5	מורת המגמה	הגירה ועבריינות	16
4	מורת המגמה	עבריינות נוער	17
3	מורת המגמה	עבריינות צווארון לבן	18

4	מורת המגמה	עבריינות נשים	19
5	מורת המגמה	עבירות אלימות בתוך המשפחה	20
5	מורת המגמה	עבירות סמים	21
8	אסירים "מכורים" נקיים"	מפגש שלהב"ת	22
3	מורת המגמה	ויקטימולוגיה	23
3	מורת המגמה	תפקידי המשטרה	24
3	קצין משטרה	ייעוד משטרת ישראל ותפקידיה מול פקודת המשטרה (סעיף 3, נוסח חדש, תשל"א, 1971)	25
3	קצין משטרה	בעלי תפקידים בתחנת המשטרה	26
2	קצין משטרה	סמכויות השוטר	27
4	מורת המגמה	אתיקה משטרתית	28
4	מורת המגמה	סטיות בקרב שוטרים	29

סה"כ : 120 שעות

תכנית הלימודים לכתה י"ב- 1 יח"ל

מס"ד	הנושא	שם המרצה	ש"ש
1	מבוא לפנולוגיה	מורת המגמה	6
2	התפתחותה המוקדמת של הענישה	מורת המגמה	6
3	מטרות הענישה בעבר	מורת המגמה	5
4	מטרות הענישה בימנו	מורת המגמה	5
5	המאסר- היבטים היסטוריים	מורת המגמה	5
6	המאסר המודרני ובעיותיו	מורת המגמה	6
7	חלופות סבילות למאסר	מורת המגמה	5
8	חלופות פעילות למאסר- תקון בקהילה	מורת המגמה	5
9	המאסר בישראל	מורת המגמה	5
10	בתי הסוהר בישראל ואופן הפעלתם	מורת המגמה	5
11	בתי הסוהר בישראל מול ארגונים מקבילים בעולם	מורת המגמה	5

סה"כ : 58 שעות

הערכה מעצבת לכתה י"ב – הוראה והדרכה של ניהול תיק עבודות

שם המרצה	ש"ש	משוב לתלמידים בעת החזרת המטלות	ש"ש	הסברת המטלה עבור כל השנה	מס"ד
מורת המגמה		----	4	בניית תלקיט ומאפייניו	12
מורת המגמה	7 סרטים	דו"ח צפייה בסרט	2	דו"ח צפייה בסרט	13
מורת המגמה	6 סיורים	דו"ח סיור	3	דו"ח סיור	14
מורת המגמה	14	דו"ח תיאור מקרה וניתוחו	10	דו"ח תיאור מקרה וניתוחו	15
מורת המגמה	12 (6 מבחנים*2)	תיקון מבחן	4	תיקון מבחן	16

סה"כ: 62 שעות

סה"כ: 120 שעות

תכנית הלימודים לכתה י"ב- היחידה החמישית של מדעי החברה

מס"ד	הנושא	שם המרצה	ש"ש
1	מבוא לשיטות מחקר	מורת המגמה	5
2	מחקר פעולה מהו?	מורת המגמה	5
3	איתור מחקר פעולה	מורת המגמה	10

		בשטח : התנדבות קהילתית ניסוח שאלת מחקר	
10	מורת המגמה	שלב א' של המחקר תיאוריה פרקטיקה	4
10	מורת המגמה	שלב ב' של המחקר תיאוריה פרקטיקה	5
10	מורת המגמה	שלב ג' של המחקר תיאוריה פרקטיקה	6
10	מורת המגמה	שלב ד' של המחקר תיאוריה פרקטיקה	7
10	מורת המגמה	שלב ה' של המחקר תיאוריה פרקטיקה	8
10	מורת המגמה	יסודות בכתובת דו"ח מחקר פעולה תיאוריה פרקטיקה	9
20	מורת המגמה	כתיבת דו"ח מחקר פעולה בארבע קבוצות קטנות- סדנת פרקטיקום קבוצה א' קבוצה ב'	10

		קבוצה ג' קבוצה ד'	
20	מורת המגמה	פרזנטציה של המחקר על ידי התלמידים בארבע קבוצול קטנות קבוצה א' קבוצה ב' קבוצה ג' קבוצה ד'	11

סה"כ: 120 שעות

9. ספרות חובה למגמה:

- א. אברהם, א' (2003). תעסוקת אסירים בשירות בתי-הסוהר. **צוהר לבית-הסוהר – סקירות ומחקרים חדשים בתחומי הכליאה והאסירים בישראל (אסופת מאמרים)**. רמלה: שירות בתי-הסוהר-דוברות. ע"מ 9-18.
- ב. אדד, מ', וולף, י' (עורכים) (2002). **עבריינות וסטייה חברתית-תיאוריה ויישום**. רמת-גן: אוניברסיטת בר-אילן.
- ג. איוב, ט' (2002). המתבגר האתיופי בחברה השיראלית. **רונין- היחידה לרווחת הנער והנערה, טיפול במתבגרים בבת-ים**. 4, ע"מ 49-54. רונין- היחידה לרווחת הנער והנערה: בת-ים.
- ד. אומנסקי, ה' (2002). "לא לבד.."- טיפול בנערה העולה מרוסיה. **רונין- היחידה לרווחת הנער והנערה, טיפול במתבגרים בבת-ים**. 4, ע"מ 49-54. רונין- היחידה לרווחת הנער והנערה: בת-ים.
- ה. אלירם, י' (1996). **משטרה וחברה- מבוא למדעי המשטרה**. ירושלים: מולטיפרס.

- ו. בן-אברהם, ח' (2003). מאפייני עבריינות בקרב עולים ממדינות חבר העמים וקליטתם בבתי-הסוהר. **צוהר לבתי הסוהר- סקירות ומחקרים חדשים בתחומי הכליאה והאסירים בישראל (אסופת מאמרים)**. רמלה: שירות בתי-הסוהר-דוברות. ע"מ 99-108.
- ז. גופמן, א' (1993). הצגת האני בחיי היום-יום. בתוך: ד', רוט-הלר, וני' נוה (עורכים). **היחיד והסדר החברתי**. (ע"מ 28-36). תל-אביב: ען עובד.
- ח. גרין, ד' (עורך) (1996). **סמים-עובדות, שאלות ובעיות**. תל-אביב: משרד הביטחון.
- ט. כהן, א, ק' (1993). נערים עבריינים- תרבות הכנופיה. בתוך: ד', רוט-הלר, וני' נוה (עורכים). **היחיד והסדר החברתי**. (ע"מ 177-194). תל-אביב: עם עובד.
- י. לקפיש, ז', והרשקוביץ', ד' (2003). פרויקט עולים חדשים מבריה"מ לשעבר בגוש דרום: עלייה חדה בהשתתפות העולים בתוכניות טיפול. **צוהר לבתי הסוהר- סקירות ומחקרים חדשים בתחומי הכליאה והאסירים בישראל (אסופת מאמרים)**. שירות בתי-הסוהר: לשכת הדוברות. ע"מ: 109-116.
- יא. נוה, א' (2003). אימהות-אסירות בכלא נוה תרצה. **צוהר לבתי הסוהר- סקירות ומחקרים חדשים בתחומי הכליאה והאסירים בישראל (אסופת מאמרים)**. רמלה: שירות בתי-הסוהר-דוברות. ע"מ 59-64.
- יב. נחמני, ח' (2003). מודל הקהילה הטיפולית בפנולוגיה. **צוהר לבתי הסוהר- סקירות ומחקרים חדשים בתחומי הכליאה והאסירים בישראל (אסופת מאמרים)**. רמלה: שירות בתי-הסוהר-דוברות. ע"מ 19-26.
- יג. סאתרלנד, א', ה' (1993). הגנב המקצועי. בתוך: ד', רוט-הלר, וני' נוה (עורכים). **היחיד והסדר החברתי**. (ע"מ 195-206). תל-אביב: עם עובד.
- יד. שוהם, ש', ג' (1985). **פשיעה, סטייה ופיקוח חברתי**. תל-אביב: פפירוס.
- טו. שוהם, ש', ג' (1993). תורת ההתחברות הדיפרנציאלית. בתוך: ד', רוט-הלר, וני' נוה (עורכים). **היחיד והסדר החברתי**. (ע"מ 159-166). תל-אביב: עם עובד.
- טז. שוהם, ש', ג', ושביט, ג' (1993). **עבירות ועונשים- מבוא לפנולוגיה**. תל-אביב: עם עובד.
- יז. שוהם, ש', ג', רהב, ג', ואדד, מ'. (1987). **קרימינולוגיה**. תל-אביב: שוקן.

יח. שירות בתי-הסוהר (2001). **צוהר לבית-הסוהר**. שירות בתי הסוהר : לשכת הדוברות.

יט. שירות בתי-הסוהר (2002). **הטיפול בעברייני אלימות במשפחה בשירות בתי-הסוהר**. שירות בתי הסוהר : לשכת הדוברות.

כ. שירות בתי-הסוהר (2000). **התמודדות עם נגע הסמים בשירות בתי-הסוהר**. שירות בתי-הסוהר : לשכת הדוברות.

כא. שירות בתי-הסוהר (2002). **להיות בבתי הסוהר/חוברת מידע מיוחדת למשפחת האסיר- כל הזכויות, כל החובות, כל מה שרציתם לדעת**. שירות בתי-הסוהר : לשכת הדוברות.

כב. שירות בתי-הסוהר (2003). **מילון מונחים- שירות בתי-הסוהר**. מחלקת פיתוח משאבי אנוש/ענף תורת הארגון. מדרש הביטחון.

כג. שרמן, סי' (2002). **קשיי קליטה של עולים מבריה"מ לשעבר. רונ"ן- היחידה לרווחת הנער והנערה, טיפול במתבגרים בבת-ים**. 4, ע"מ 39-43. רונ"ן- היחידה לרווחת הנער והנערה : בת-ים.

כד. תומר, ע' וחסין, י' (1999). **סלנג ואסירים (ARGOT) כאחד המאפיינים המרכזיים של תת-תרבות הכלא בישראל. חברה ורווחה**, י"ט, 3, 337-358.

10. דרכי הערכה סופית של הישגי התלמידים

א. **הערכה מעצבת (20%) :**

תיק עבודות- תלקיט משולב, תהליכי ומציג : בתיק יוצגו דו"חות הצפייה בסרטים, דו"חות הסיורים והעבודות בשלבים שונים של שיכתובם וכן העבודות הטובות ביותר של התלמיד במשך לימודיו בכיתות י"ב.

- **מבוא :**

התלקיט מוגדר בספרות כאוסף מכוון של עבודות התלמיד גמורות או בתהליך המציג מאמץ, התקדמות והישגים בתחום אחד או יותר. התלקיט הוא כלי המשקף את הכוונות המוגדרות של יוצר התלקיט, והפריטים בתלקיט משמשים כראיות לגבי הידע של התלמיד ולגבי יכולתו להשתמש בידע זה. הפריטים

בתלקיט שופכים אור על התקדמותו של התלמיד בפרק זמן מסוים ועל מידת השקעתו בלמידה (אמדור ליסה, 1999).

התלקיט מהווה עבור המורה והתלמידים הערכה מעצבת שהיא חלק אינטגרלי מחיי הכיתה, ותפקידה העיקרי הוא לתרום לתהליך הלמידה-הוראה בקרימינולוגיה ולימודי הפנולוגיה.

ההערכה ההולמת את אוכלוסיית תלמידי בית-ספרנו חייבת להיות תהליך מתמשך ובלתי נפרד מההוראה ועליה להתבצע בתהליך אינטראקטיבי ושיתופי, תוך כדי איסוף מידע בתנאי כיתה טבעיים.

- מטרות:

1. התלקיט יהווה כלי שבאמצעותו יציגו התלמידים את הלמידה, תוך הסתייעות במשאבים ובמקורות מידע באמצעות שיתוף עם אחרים.

2. התלקיט יזמן דיאלוג בין המורה לתלמידים, שכן שניהם קובעים יחד יעדים ומבררים כיצד ללהגשימם.

3. התלקיט יאפשר התחשבות בשונות היתה ההטרוגנית: השדמנות שניתנת לתלמיד לבחור את הפריטים שיכללו בתלקיט מאפשרת התחשבות בסגנונות למידה שונים ובקצב למידה שונה.

4. התלקיט יגביר את המוטיבציה ללמידה: שיתוף הלומד בהערכה והעברת האחריות להערכה לידי מגבירים את המוטיבציה שלו תוך כדי מתן אוטונומיה.

5. התלקיט יהווה כלי לדיווח על הישגי התלמיד.

- לוח:

ש"ש	תוכן	חודש
4	בניית התלקיט ומאפייניו	ספטמבר
9	הנחייה בדו"חות צפייה בסרט משוב לתלמידים בעת החזרת המטלות	אוקטובר-נובמבר
16	הנחייה בתיקון מבחנים	דצמבר-ינואר

	משוב לתלמידים בעת החזרת תיקון המבחנים	
9	הנחייה בדו"ח סיור משוב לתלמידים בעת החזרת דו"ח הסיור	פברואר-מרץ
24	הנחייה בדו"ח תיאור מקרה וניתוחו משוב לתלמידים בעת החזרת המטלות של תיאורי המקרה וניתוחם	אפריל-מאי

- סיכום:

באמצעות תלקיט משתנים תפקידי המורה ותפקידי התלמיד. המורה לקרימינולוגיה וללימודי פנולוגיה נדרש לתפקיד מורכב ביותר בתכנון, פיתוח ובהנחיית תלמידיו.

המורה נדרש ליצור תשתית תמיכה רחבה ולעודד את תלמידיו לקבלת אחריות אישית ללמידתם. לנוכח התפקידים המשתנים נערך ביה"ס לאירגון מערכת ההולמת את העבוד באמצעות התלקיט.

- המחוננים המרכיבים בתוך העבודה הם:

מחונן לדו"ח צפייה בסרט:

קריטריון	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
צורת הגשה	מגיש בצורה	מגיש בצורה	משיג בצורה	מגיש בצורה
4 נק'	אסתטית ומאפשר מעקב אחר התיעוד בעל מבנה על פי	אסתטית ומאפשר מעקב, אבל לקוי במנה שלו	שאינה אסתטית המכבידה על הבודק ובעל מבנה לקוי	שאינה אסתטית, חסר סדר, קשה מאוד לבדוק ואינו

כפי בנוי שנדרש			ההוראות	
0-1	2	3	4	
צפה לא בסרט	צפה חלקית בסרט ודיווח תשובה חלקית	צפה בכל הסרט ודיווח תשובה חלקית	צפה בכל הסרט ודיווח תשובה מלאה	הצגת הידע 10 נק'
0-2	3-5	6-8	9-10	
יכליל בצורה מינימלית, שגויה או לא יכליל כלל	יכליל בצורה חלקית ויתקשה להסביר את הקשר לאירועים דומים נוספים	יכליל בצורה חלקית לגבי אירועים דומים נוספים ויסביר את תרומתם לתהליך הלמידה באופן חלקי	יכליל באופן מלא לגבי אירועים דומין נוספים ויסביר את תרומתם לתהליך הלמידה באופן מלא	הצגת מיומנויות למידה של הבנה 10 נק'
0-2	3-5	6-8	9-10	
יישום בצורה מינימלית, יישום עם טעות, או שאינן יישום כלל	יישום בצורה חלקית תיאוריה אחת, או שתיים	יישום באופן מלא לתיאוריה אחת שנלמדה בכתה	יישום באופן מלא לשתי תיאוריות שנלמדו בכתה	הצגת מיומנויות למידה של יישום 16 נק'
0-3	4-7	8-12	13-16	
מחבר בצורה מינימלית	מחבר בצורה חלקית את	מחבר באופן מלא מקרה	מחבר באופן מלא מקרה	הצגת מיומנויות

מקרה דומה	המקרה	דומה ומסביר	דומה ומסביר	של
ואינו מסביר	ומתקשה	באופן חלקי	את תרומתו	סינתזה
את תרומתו	להסביר את	את תרומתו	לתהליך	20 נק'
להתליך	תרומתו	להתליך	הלמידה	
הלמידה	להתליך	הלמידה	באופן מלא	
	הלמידה			
0-5	6-12	13-17	18-20	
הרפלקציה	הרפלקציה	הרפלקציה	הרפלקציה	הצגת תהליך
מצטמצמת	משתפת את	משתפת את	משתפת את	רפלקטיבי
לתשובות	הקורא	הקורא	הקורא	40 נק'
קצרוץ של כן	בתהליך	בתהליך	בתהליך	
ולא, כמעט	הלמידה, אך	הלמידה	הלמידה	
ואינה	משקפת אותו	ומשקפת	ומשקפת	
משקפת	בצורה	אותו	אותו	
תהליך	תמציתית	בהרחבה לא	באיכותיות,	
למידה, או	וחלקית מאוד	רבה	בהרחבה	
שההסבר			ובפירוט	
שלה לקוי				
0-10	11-20	21-30	31-40	

מחונן לדו"ח סיור:

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	קריטריון
מגיש בצורה	מגיש בצורה	מגיש בצורה	מגיש בצורה	צורת הגשה
שאינה	שאינה	אסתטית	אסתטית	4 נק'
אסתטית, חסר	אסתטית	ומאפשר	ומאפשר	
קשה, סדר,	המכבידה על	מעקב, אך	לעקוב אחר	
מאוד לבדיקה	הבודק ובעל	לקוי במבנה	התיעוד בעל	
ואינו בנוי	מבנה לקוי	שלו	מבנה על פי	

ההוראות	3	2	כנדרש	
4			0-1	
השגז מטרות ריגושיות, עמדות ותפיסות 10 נק'	יתאר בצורה מלאה נושאים, מחשבות ורגשות שעלו במהלך הסיור	יתאר בצורה תמציתית וחלקית מאוד נושאים, מחשבות ורגשות שעלו במהלך הסיור	יתאר בצורה מינימלית המצטמצמת לתשובות של כן ולא נושאים, מחשבות ורגשות שעלו במהלך הסיור	
	6-8	3-5	0-4	
הצגת מיומנויות למידה של הבנה 10 נק'	ידע למסור בצורה חלקית את תוכנו של הסיור, ויסביר את תרונתו לתהליך הלמידה באופן חלקי	ידע למסור בצורה חלקית את תוכנו של הסיור, ויתקשה להסביר את תרומתו לתהליך הלמידה באופן חלקי	ידע למסור את תוכנו של הסיור בצורה מינימלית, או שגויה	
	6-8	3-5	0-4	
הצגת מיומנויות למידה של פתרון בעיות 16 נק'	יסביר באופן מלא את התופעה שהומחשה בסיור בעזרת תיאוריה אחת	יסביר באופן חלקי את התופעה שהומחשה בסיור בעזרת תיאוריה אחת	יסביר בצורה מינימלית, או יסביר הסבר שגוי	

	או שתיים	שנלמדה בכתה	שנלמדו בכתה	
	4-7	8-12	13-16	
ידע להשוות בצורה מינימלית את שעלה בסיוור הנוכחי לסיוורים קודמים, ואינו מעריך את תרומתו לתהליך הלמידה	ידע להשוות בצורה חלקית את שעלה בסיוור הנוכחי לסיוורים קודמים, ומתקשה להעריך את תרומתו לתהליך הלמידה	ידע להשוות באופן מלא את שעלה בסיוור הנוכחי לסיוורים קודמים, ויעריך את תרומתו לתהליך הלמידה באופן חלקי	ידע להשוות באופן מלא את שעלה בסיוור הנוכחי לסיוורים קודמים, ויעריך את תרומתו לתהליך הלמידה באופן מלא	הצגת מיומנויות למידה של הערכה
	6-12	13-17	18-20	
הרפלקציה מצטמצמת לתשובות קצרות של כן ולא, כמעט משקפת בתהליך למידה, או שהסבר לקוי	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה, אך משקפת אותו בצורה תמציתית וחלקית מאוד	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה ומשקפת אותו בהרחבה לא רבה	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה ומשקפת אותו באיכותיות, באותנטיות בהרחבה ובפירוט	הצגת תהליך רפלקטיבי 40 נק'
	11-20	21-30	31-40	
0-10				

מחווון לדו"ח תיאור מקרה וניתוחו:

קריטריון	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
צורת הגשה מ נק'	מגיש בצורה אסתטית ומאפשר לעקוב אחר התייעוד בעל מבנה על פי ההוראות	מגיש בצורה אסתטית ומאפשר לעקוב, אבל לקוי במבנה שלו	מגיש בצורה אסתטית המכבידה על הבודק ובעל מבנה לקוי	מגיש בצורה שאינה אסתטית, חסר סדר, קשה מאוד לבדיקה אינו בנוי כנדרש
	4	3	2	0-1
הצגת מיומנויות למידה של הבנה 20 נק'	ידע למסור את תכוננו של תיאור המקרה באופן מלא, ויסביר את תרומתו לתהליך הלמידה באופן מלא	ידע למסור בצורה חלקית את תכוננו של תיאור המקרה, ויסביר את תרומתו לתהליך הלמידה באופן חלקי	ידע למסור בצורה חלקית את תכוננו של תיאור המקרה, ויתקשה להסביר את תרומתו לתהליך הלמידה	ידע למסור את תוכנו של תיאור המקרה בצורה מינימלית או שגויה
	18-20	13-17	6-12	0-5
הצגת מיומנויות למידה של פתרון בעיות 16 נק'	יסביר באופן מלא את התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה בעזרת שתי תיאוריות שנלמדו בכתה	יסביר באופן מלא את התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה בעזרת תיאוריה אחת שנלמדה בכתה	יסביר באופן חלקי את התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה בעזרת תיאוריה אחת או שתיים שנלמדו בכתה	יסביר בצורה מינימלית או שגויה
	13-16	8-12	4-7	0-3

הצגת מיומנויות של למידה הערכה 20 נק'	יקבע באופן מלא את המדידה של התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה, ויסביר את תרומתה לתהליך הלמידה באופן מלא	יקבע באופן חלקי את המדידה של התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה, ויסביר את תרומתה לתהליך הלמידה באופן חלקי	יקבע בצורה חלקית את המדידה של התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה, ויתקשה להסביר את תרומתה לתהליך הלמידה	יקבע בצורה מינימלית את מידת המדידה של התופעה שבאה לידי ביטוי בתיאור המקרה, ואינו מסביר את תרומתה לתהליך הלמידה
	18-20	13-17	6-12	0-5
הצגת תהליך רפלקטיבי 40 נק'	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה ומשקפת אותו באיכותיות, בהרחבה ובפירוט	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה ומשקפת בהרחבה לא רבה	הרפלקציה משתפת את הקורא בתהליך הלמידה, אך משקפת אותו בצורה תמציתית וחלקית מאוד	הרפלקציה מצטמצמת לתשובות קצרות של כן ולא, כמעט ואינה משקפת תהליך למידה, או שההסבר שלה לקוי
	31-40	21-30	11-20	0-10

מחווון לתיקון מבחן:

קריטריון	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
צורת הגשה 10 נק'	מגיש בצורה אסתטית ומאפשר לעקוב אחר התיעוד, בעל	מגיש בצורה אסתטית ומאפשר לעקוב אחר התיעוד, אך	מגיש בצורה שאינה אסתטית המכבידה כל הבודק, ובעל	מגיש בצורה שאינה אסתטית, חסרת סדר, קשה מאוד

מבנה על פי ההוראות	בעל מבנה לקוי	מבנה לקוי	לבדור, ואינו בנוי כנדרש	
9-10	6-8	3-5	0-4	
הצגת תהליך של תיקון 20 נק'	מתייחס בכל הערות המורה, ומתקן בהתאם ובאיכותיות	מתייחס בכל המטלות לרוב הערות המורה, ומתקן	מתייחס להערות המורה וכמעט שאינו מתקן את המטלות	
18-20	13-17	6-12	0-5	
התקדמות בלמידה 30 נק'	התלמיד מציג קריטריון להשוואת התקדמותו מהמבחן הקודם, ומסביר את השינוי שעבר בהתאם	התלמיד מציג קריטריון להשוואת התקדמותו מהמבחן הקודם, אך מתקשה להסביר את השינוי שעבר, או מסבירו באופן חלקי	התלמיד מציג קריטריון להשוואת התקדמותו מהמבחן הקודם, ואינו מסביר את השינוי שעבר	
28-30	23-27	11-22	0-10	
התפתחות הלמידה בניתוח אירוע ברמת יישום 40 נק'	ידע לשפוט, להעריך ולנמק באופן מלא על פי קריטריונים שנלמדו, אירוע שלא נותח בכתה (הערכה)	ידע להעריך ולנמק באופן מלא על פי קריטריונים שנלמדו, אירוע שלא נותח בכתה, אך ללא שיפוט ונימוק	ידע להעריך באופן מלא על פי קריטריונים שנלמדו, אירוע שלא נותח בכתה, אך ללא שיפוט ונימוק	

	(הבנה)	שיפוט (יישום)		
0-10	11-20	21-30	31-40	

ב. הערכה מסכמת:

- בחינת בגרות ייחודית שתחובר על ידי מורת המגמה, אנשי החינוך מהאקדמיה ומומחים מתחום הפנולוגיה (2 יח"ל), באישור הפיקוח על תוכניות לימודים ייחודיות.

המחווון להערכת הקריטריון יכלול את המרכיבים הבאים: דיוק, מלאות, ואת השגת רמות הלמידה: ידע, הכללה-הבנה, פתרון בעיות-יישום, הערכה וסינתזה. בחינת הבגרות תהווה 80% מהציון הכולל.

ג. היחידה החמישית של מדעי החברה

יחידה זו מהווה את היחידה השלישית לתלמידי תיכון עירוני "רמז". יחידת הלימוד תתבצע כדו"ח "מחקר פעולה" שיוגש בשלבים במשך כמות י"א-י"ב. על פי גלובמן וקולא (2004), מחקר פעולה הוא מחקר חינוכי מחזורי שמטרתו לממש ערכים בפעולה. זהו תהליך מתמשך של חקירה עצמית, שמשלב פעולה וחשיבה רפלקטיבית של עשייה.

המחווון להערכת הקריטריון יכלול את המרכיבים הבאים: מהימנות ותוקף מחקריים, שימוש נכון בשיטות מחקר במדעי החברה: ראיונות, תצפיות, ניתוח תוכן של מסמכים וכן מרכיבים של כתיבת דו"ח מחקר מדעי.

מחקר פעולה יהווה 100% מהציון הכולל של יחידת הלימוד.

תלמידי המגמה יחנכו ילדים במועדוניות לילדים במצבי סיכון ויעבדו על פי השלבים הבאים:

ה. תכנון פעולה מחדש	ד. חשיבה רפלקטיבית מקיפה	ג. איסוף מידע מרובה	ב. פעולה מתוכננת	א. מטרה חינוכית
---------------------	--------------------------	---------------------	------------------	-----------------

- לו"ז:

קריטריון	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
----------	-------	-------	-------	-------

הגשה בצורה מדעית, שאינה מדעית, וגם כתיבה לא נכונה של הביבליוגרפיה	הגשה בצורה מדעית באופן חלקי, גם ביבליוגרפיה הכתובה בהתאם לכללים באופן חלקי	הגשה בצורה מדעית, כולל ביבליוגרפיה הכתובה בהתאם לכללים, אך אינה עדכנית	הגשה בצורה מדעית, כולל ביבליוגרפיה עדכנית הכתובה בהתאם לכללים	כתיבה מדעית 30 נק'
0-5	6-10	11-20	21-30	
לא נשמרה כלל מהימנות בניתוח הממצאים	נשמרה מהימנות מינימלית בניתוח הממצאים	נשמרה מהימנות חלקית בניתוח הממצאים	נשמרה מהימנות מקסימלית בניתוח הממצאים	מהימנות 10 נק'
0-4	3-5	6-8	9-10	
התלמיד תיקף את הכלים בצורה לקויה, או שלא תקפם כלל	התלמיד תיקף רק חלק מהכללים, או תקפם בצורה מינימלית	התלמיד תיקף את כל הכללים באופן חלקי	התלמיד תיקף את כל הכללים באופן מלא	תוקף 10 נק'
0-4	3-5	6-8	9-10	

מחווני ליומן רפלקטיבי (20%):

קריטריון	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
דיוק 10 נק'	התלמיד תיעד בדיוק את כל התצפיות ואת כל הראיונות	התלמיד תיעד באופן חלקי את כל התצפיות ואת כל הראיונות	התלמיד תיעד רק חלק מהתצפיות ומהראיונות, או תעדם בצורה מינימלית	התלמיד תיעד התצפיות ואת הראיונות בצורה לקויה, או שלא תעדם כלל
	9-10	6-8	3-5	0-4
אמינות 6 נק'	התלמיד כתב בצורה אמינה, ללא הטיות או סילוף את כל הממצאים	התלמיד כתב בצורה אמינה, ללא הטיות או סילוף רק חלק	התלמיד כתב בצורה אמינה, ללא הטיות או סילוף, אבל באופן	התלמיד לא כתב בצורה אמינה כלל והיטה את הממצאים

	תמציתי וחלקי מאוד	מהממצאים		
0-1	2-3	4-5	6	
התלמיד התמודד בצורה חלקית ומצומצמת עם הקשיים שעלו במהלך תהליך הלמידה, ומציג זאת באופן מסורבל ולקוי	התלמיד התמודד עם כל הקשיים והבעיות שעלו במהך תהליך הלמידה בצורה אפקטיבית, אך מציג זאת בצורה תמציתית וחלקית מאוד	התלמיד התמודד עם כל הקשיים והבעיות שעלו במהך תהליך הלמידה בצורה אפקטיבית, אך מציג זאת בהרחבה לא רבה	התלמיד התמודד עם כל הקשיים והבעיות שעלו במהך תהליך הלמידה בצורה אפקטיבית, ומציג זאת באיכותיות, בהרחבה ובפירוט	התמודדות עם קשיים ובעיות 4 נק'
0-1	2	3	4	

מחון לנוכחות פעילה (20%) :

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	קריטריון
נוכחות -20% 30% (15-10 שעות)	נוכחות 50% (25 שעות)	נוכחות 80% (40 שעות)	נוכחות 100% (50 שעות)	נוכחות פעילה 20 נק'
0-5	6-12	13-17	18-20	

מחון לפרזנטציה (10%) :

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	קריטריון
התלמיד מציג בצורה חלקית את העבודה, ואינו מתמודד עם שאלות הכתה	התלמיד מציג בצורה חלקית את העבודה, ומתמודד באופן חלקי עם שאלות הכתה	התלמיד מציג בצורה ברורה ומדוייקת את העבודה על כל חלקיה, אך מתמודד באופן חלקי בלבד עם שאלות הכתה	התלמיד מציג בצורה ברורה ומדוייקת את העבודה על כל חלקיה, ומתמודד עם שאלות הכתה באופן מלא	הצגה ברורה ומדוייקת של העבודה 4 נק'
0-1	2	3	4	
התלמיד לא	התלמיד	התלמיד	התלמיד	שימוש

השתמש לל באמצעי המחשה להצגת עבודתו	השתמש בלוח בלבד להצגת עבודתו	השתמש בשקפים ודפי עזר להצגת עבודתו	השתמש במצגת להצגת עבודתו	באמצעי המחשה 3 נק'
0	1	2	3	
התלמיד הציג עמידה בטוחה חלקית, או עמישה שאינה בטוחה, וגם דיבר בצורה רהוטה חלקית	התלמיד הציג עמידה בטוחה חלקית, וגם דיבר בצורה רהוטה חלקית	התלמיד הציג עמידה בטוחה, ודיבר בצורה רהוטה באופן חלקי	התלמיד הציג עמידה יציבה ובטוחה, ודיבר בצורה רהוטה	הופעה מול קהל 3 נק'
0	1	2	3	